

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 6 września 2018 r. *ⁱ

Odwołanie – Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB) – Walka z rozprzestrzenianiem broni jądrowej – Środki ograniczające podjęte wobec Islamskiej Republiki Iranu – Środki sektorowe – Ograniczenia w zakresie przekazywania środków finansowych z udziałem irańskich instytucji finansowych – Zaostrzenie ograniczeń – Sporny system w kształcie ustalonym przepisami decyzji 2012/635/WPZiB i rozporządzenia (UE) nr 1263/2012 – Realizacja wspólnego kompleksowego planu działania dotyczącego irańskiego programu jądrowego – Zniesienie wszystkich środków ograniczających nałożonych przez Unię Europejską w związku z tym programem – Uchylenie spornego systemu w toku postępowania przez Sądem Unii Europejskiej – Wpływ na interes prawny do występowania przed Sędem – Brak dalszego istnienia interesu prawnego

W sprawie C-430/16 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 2 sierpnia 2016 r.,

Bank Mellat, z siedzibą w Teheranie (Iran), reprezentowany przez M. Brindle'a i T. Otty'ego, QC, J. MacLeod i R. Blakeleya, barristers, S. Zaiwallę, Z. Burbeżę, A. Meskarian i P. Reddy, solicitors,

wnoszący odwołanie,

w której pozostałymi uczestnikami postępowania są:

Rada Unii Europejskiej, reprezentowana przez M. Bishopa i I. Rodiosa, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji,

Komisja Europejska, reprezentowana przez D. Gauci, J. Norris-Usher i M. Konstantinidisa, działających w charakterze pełnomocników,

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, reprezentowane przez S. Brandona, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez M. Gray, barrister,

interwenienci w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešić, prezes izby, A. Rosas, C. Toader, A. Prechal (sprawozdawca) i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,

* Język postępowania: angielski.

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 10 stycznia 2018 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 maja 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Bank Mellat żąda w odwołaniu uchylenia wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 2 czerwca 2016 r., Bank Mellat/Rada (T-160/13, zwanego dalej „spornym wyrokiem”, EU:T:2016:331), którym Sąd oddalił jego skargę o stwierdzenie nieważności art. 1 pkt 15 rozporządzenia Rady (UE) nr 1263/2012 z dnia 21 grudnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 267/2012 w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2012, L 356, s. 34, zwanego dalej „spornym rozporządzeniem”) albo wspomnianego przepisu w zakresie, w jakim nie przewiduje on wyjątku mającego zastosowanie do przypadku Banku Mellat, jak również żądanie stwierdzenia przez Sąd, że art. 1 pkt 6 decyzji Rady 2012/635/WPZiB z dnia 15 października 2012 r. dotyczącej zmiany decyzji 2010/413/WPZiB w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2012, L 282, s. 58; sprostowanie Dz.U. 2013, L 251, s. 33), nie znajduje do niego zastosowania.

Ramy prawne i okoliczności powstania sporu

- 2 Bank Mellat jest irańskim bankiem komercyjnym. Ponieważ, jak uznano, był on zaangażowany w działania związane z rozprzestrzenianiem broni jądrowej przez Iran, jego środki finansowe i zasoby gospodarcze zostały – na podstawie szeregu aktów prawa Unii wykonujących rezolucje Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych – zamrożone. W tym celu nazwa tego banku została umieszczona w wykazach załączonych do owych aktów.
- 3 Wyrokiem z dnia 29 stycznia 2013 r., Bank Mellat/Rada (T-496/10, EU:T:2013:39), Sąd stwierdził nieważność decyzji o umieszczeniu nazwy Banku Mellat w wykazie ujętym w załączniku II do decyzji Rady 2010/413/WPZiB z dnia 26 lipca 2010 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylającej wspólne stanowisko 2007/140/WPZiB (Dz.U. 2010, L 195, s. 39; sprostowanie Dz.U. 2010, L 197, s. 19), w wykazie ujętym w załączniku V do rozporządzenia Rady (WE) nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. dotyczącego środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2007, L 103, s. 1), w wykazie ujętym w załączniku VIII do rozporządzenia Rady (UE) nr 961/2010 z dnia 25 października 2010 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 423/2007 (Dz.U. 2010, L 281, s. 1) oraz z wykazie ujętym w załączniku IX do rozporządzenia Rady (UE) nr 267/2012 z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 961/2010 (Dz.U. 2012, L 88, s. 1; sprostowania: Dz.U. 2012, L 332, s. 31; Dz.U. 2014, L 93, s. 85) (zwanym dalej, odnośnie do wszystkich przedmiotowych decyzji o umieszczeniu nazwy tego banku we wspomnianych wykazach, „indywidualnymi środkami ograniczającymi”).
- 4 Wyrokiem z dnia 18 lutego 2016 r., Rada/Bank Mellat (C-176/13 P, EU:C:2016:96), Trybunał oddalił odwołanie wniesione od wspomnianego wyroku Sądu.
- 5 Niniejsza sprawa dotyczy systemu ograniczeń w przekazywaniu środków finansowych oraz świadczeniu usług finansowych ustanowionego w rozdziale 2 decyzji 2010/413 oraz co do istoty tak samo brzmiącym rozdziale V rozporządzenia nr 267/2012, zmienionego, również co do istoty tak samo brzmiącymi, odpowiednio, decyzją 2012/635 oraz spornym rozporządzeniem (zwanego dalej „spornym systemem”).

- 6 W szczególności art. 1 pkt 6 decyzji 2012/635 zmienił art. 10 decyzji 2010/413. Artykułem 1 pkt 15 spornego rozporządzenia zmieniono art. 30 rozporządzenia n° 267/2012 oraz dodano do tego ostatniego art. 30a i 30b.
- 7 Powyższe zmiany w spornym systemie miały na celu zaostrzenie systemu ograniczeń sektorowych ustanowionego w rozdziale II decyzji 2010/413 oraz w rozdziale V rozporządzenia nr 267/2012.
- 8 Motyw 12 decyzji 2012/635 głosi:

„Aby nie dopuścić do przekazywania aktywów lub zasobów finansowych lub innych aktywów lub zasobów, które mogłyby wspomagać działalność Iranu z zakresu energii jądrowej mającą zastosowanie w rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia lub w opracowywaniu systemów przenoszenia broni jądrowej, należy zakazać transakcji między unijnymi a irańskimi bankami i instytucjami finansowymi, o ile dane państwo członkowskie nie udzielił uprzednio zezwolenia. Nie powinno to uniemożliwiać utrzymania handlu, który nie jest zabroniony na podstawie decyzji [2010/413]”.
- 9 Artykuł 30 rozporządzenia nr 267/2012, w brzmieniu ustalonym spornym rozporządzeniem (zwanego dalej „zmienionym rozporządzeniem nr 267/2012”) przewiduje ograniczenia w odniesieniu do transakcji finansowych pomiędzy z jednej strony instytucjami finansowymi i kredytowymi oraz kantorami wymiany walut (bureaux de change) z siedzibą w Iranie, a także ich oddziałami i podmiotami zależnymi oraz instytucjami finansowymi i kredytowymi oraz kantorami wymiany walut (bureaux de change) kontrolowanymi przez osoby, podmioty i organy mające siedzibę w Iranie, a z drugiej strony instytucjami finansowymi Unii.
- 10 W szczególności, zgodnie z art. 30 ust. 2 zmienionego rozporządzenia nr 267/2012, jedynymi transakcjami, których można dokonywać, są, po pierwsze, przekazy humanitarne, po drugie, osobiste przekazy pieniężne, po trzecie, przekazy związane z konkretną umową handlową, pod warunkiem że taki przekaz nie jest zakazany na mocy rozporządzenia nr 267/2012, po czwarte, przekazy dotyczące misji dyplomatycznych lub urzędów konsularnych, lub organizacji międzynarodowych, po piąte, przekazy dotyczące płatności mających na celu zaspokojenie roszczeń osób, podmiotów lub organów z Iranu lub przeciwko nim, lub przekazy o podobnych charakterze, i po szóste, przekazy niezbędne do wykonania zobowiązań powstałych na mocy umów, o których mowa w art. 12 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 267/2012.
- 11 Zgodnie z art. 30 ust. 3–5 zmienionego rozporządzenia nr 267/2012, przekazywanie środków finansowych, które może być dopuszczone na mocy art. 30 ust. 2 tego rozporządzenia, podlega – w zależności od przypadku i od przedmiotu przekazu oraz gdy wartości przekazów przekraczają poszczególne progi – obowiązkowi uprzedniego zgłoszenia oraz obowiązkowi uzyskania uprzedniego zezwolenia właściwego organu krajowego.
- 12 Artykuł 30a zmienionego rozporządzenia nr 267/2012 przewiduje w szczególności pewne ograniczenia w odniesieniu do przekazywania środków finansowych nieobjętych zakresem art. 30 tego rozporządzenia pomiędzy z jednej strony osobami, podmiotami i organami z Iranu a z drugiej strony obywatelami Unii.
- 13 Zgodnie z art. 30b ust. 1 rozporządzenia nr 267/2012 przewidziane w art. 30 i 30a tego rozporządzenia ograniczenia nie mają zastosowania w przypadku przyznania zezwolenia zgodnie z art. 24, 25, 26, 27, 28 lub 28a wspomnianego rozporządzenia.
- 14 Zgodnie z art. 30b ust. 3 zmienionego rozporządzenia nr 267/2012 do celów art. 30 ust. 3 lit. b) i c) oraz art. 30a ust. 1 lit. c) tego rozporządzenia właściwe organy udzielają, na warunkach, jakie uznają za stosowne, zezwolenia, chyba że mają uzasadnione powody, by stwierdzić, że dany przekaz środków finansowych, który wymaga zezwolenia, wiązałby się z naruszeniem jakiegokolwiek zakazu lub obowiązków przewidzianych w tym rozporządzeniu.

- 15 W celu realizacji wspólnego kompleksowego planu działania z dnia 14 lipca 2015 r. uzgodnionego z Islamską Republiką Iranu dotyczącego irańskiego programu jądrowego (zwanego dalej „wspólnym kompleksowym planem działania”), który zawiera zobowiązanie do zniesienia wszystkich środków ograniczających wprowadzonych przez Unię w związku z kwestiami jądrowymi, art. 1 pkt 17 decyzji Rady (WPZiB) 2015/1863 z dnia 18 października 2015 r. zmieniającej decyzję 2010/413 w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2015, L 274, s. 174) przewiduje, że stosowanie środków określonych w szczególności w art. 10 decyzji 2010/413 zostaje zawieszane.
- 16 W tym samym celu art. 1 pkt 15 rozporządzenia Rady (UE) 2015/1861 z dnia 18 października 2015 r. zmieniającego rozporządzenie nr 267/2012 w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2015, L 274, s. 1) przewiduje w szczególności, że art. 30, 30a i 30b rozporządzenia nr 267/2012 zostają uchylone.
- 17 Wreszcie, z decyzji Rady (WPZiB) 2016/37 z dnia 16 stycznia 2016 r. w sprawie daty rozpoczęcia stosowania decyzji (WPZiB) 2015/1863 zmieniającej decyzję 2010/413/WPZiB w sprawie środków ograniczających wobec Iranu (Dz.U. 2016, L 11 I, s. 1) oraz z noty informacyjnej Rady (Dz.U. 2016, C 15 I, s. 1) wynika, że sporny system przestał obowiązywać z dniem 16 stycznia 2016 r.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 18 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 15 marca 2013 r. Bank Mellat wniósł skargę, w której sformułował trzy zarzuty, a mianowicie, zarzut pierwszy – stwierdzenie nieważności art. 1 pkt 15 spornego rozporządzenia; zarzut drugi – stwierdzenie nieważności wspomnianego przepisu w zakresie, w jakim nie przewiduje on wyjątku mającego zastosowanie do jego przypadku; oraz zarzut trzeci – stwierdzenie przez Sąd, że art. 1 pkt 6 decyzji 2012/635 nie znajduje do niego zastosowania.
- 19 Zaskarżonym wyrokiem Sąd oddalił tę skargę.
- 20 Na wstępie Sąd orzekł w pkt 38 zaskarżonego wyroku, że na mocy art. 275 TFUE nie jest właściwy do wydania orzeczenia w przedmiocie żądania trzeciego, ponieważ zarzut niezgodności z prawem sformułowany na podstawie art. 277 TFUE w ramach żądania trzeciego nie został podniesiony w uzasadnieniu skargi o stwierdzenie nieważności „decyzji przewidujących środki ograniczające wobec osób fizycznych lub prawnych” w rozumieniu art. 275 akapit drugi TFUE, jako że środki ustanowione w art. 1 pkt 6 decyzji 2012/635 są środkami o charakterze generalnym, których zakres stosowania jest określony poprzez odniesienie do obiektywnych kryteriów.
- 21 Następnie, na podstawie art. 263 akapit czwarty TFUE Sąd – w pkt 59–61 zaskarżonego wyroku – odrzucił skargę jako niedopuszczalną w zakresie, w jakim dotyczyła ona z jednej strony art. 30a rozporządzenia nr 267/2012, który to artykuł został dodany na mocy art. 1 pkt 15 spornego rozporządzenia, ze względu na to, że Bank Mellat, jako instytucja finansowa z siedzibą w Iranie nie był objęty tym przepisem, oraz z drugiej strony art. 30b ust. 3 akapit pierwszy rozporządzenia nr 267/2012 ze względu na to, że przepis ten nie dotyczył bezpośrednio Banku Mellat, a dodatkowo zawierał środki wykonawcze.
- 22 W tym kontekście w pkt 68–78 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Radę Unii Europejskiej, oparty na tym, że w chwili wniesienia skargi Bank Mellat nie miał interesu prawnego w podważeniu zgodności z prawem art. 1 pkt 15 spornego rozporządzenia, ponieważ był on już objęty indywidualnymi środkami w postaci zamrożenia środków finansowych przyjętymi na podstawie rozporządzenia nr 267/2012, motywując to w istocie tym, że w sytuacji gdy stwierdzenie nieważności takich indywidualnych środków nabrało skutku po wydaniu wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Rada/Bank Mellat (C-176/13 P, EU:C:2016:96), Bank Mellat został automatycznie poddany spornemu systemowi, wraz ze wszystkimi ograniczeniami wynikającymi z tego systemu, bez interwencji jakiegokolwiek aktu prawnego, a więc zachował interes w podważaniu tego systemu.

- 23 Wreszcie, orzekając co do istoty, Sąd oddalił cztery zarzuty podniesione przez Bank Mellat na poparcie zarzutów pierwszego i drugiego skargi.

Żądania stron

- 24 Bank Mellat wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego wyroku;
 - stwierdzenie nieważności art. 1 pkt 15 spornego rozporządzenia w całości lub w zakresie, w jakim ma on zastosowanie do skarżącego;
 - stwierdzenie, że art. 1 pkt 6 decyzji 2012/635 nie ma zastosowania do skarżącego; oraz
 - obciążenie Rady kosztami postępowania odwoławczego oraz postępowania przed Sądem.
- 25 Rada i Komisja Europejska wnoszą do Trybunału o oddalenie odwołania i obciążenie Banku Mellat kosztami postępowania.
- 26 Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej wnosi do Trybunału o oddalenie odwołania oraz obciążenie go jego własnymi kosztami.

W przedmiocie odwołania

Argumentacja stron

- 27 Rada twierdzi przede wszystkim, że Bank Mellat nie ma interesu prawnego we wniesieniu skargi, gdyż z dniem 16 stycznia 2016 r. sporny system został uchylony.
- 28 Powołując się na utrwalone orzecznictwo Trybunału – przypomniane w pkt 61 wyroku z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja (C-239/12 P, EU:C:2013:331) – Rada podnosi, że Bank Mellat nie odniósłby żadnej korzyści ze stwierdzenia przez Trybunał nieważności spornego systemu.
- 29 Otóż stwierdzenie nieważności tego systemu nie spowodowałoby przywrócenia Banku Mellat do jego sytuacji pierwotnej, gdyż tworzące go środki miały charakter generalny i dotyczyły wszystkich irańskich instytucji finansowych w jednakowy sposób. Nie doprowadziłoby też Rady do wprowadzenia w przyszłości stosownych zmian, gdyż środki te zostały już zniesione.
- 30 Rada twierdzi ponadto, że w odróżnieniu od sytuacji rozpatrywanej w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja (C-362/05 P, EU:C:2007:322), sporny system został uchylony i nie ma już żadnej innej właściwej procedury, z której można by w przyszłości skorzystać lub na którą można by się powołać.
- 31 Na dodatek, ponieważ w zaskarżonym wyroku Sąd potwierdził zgodność z prawem spornego systemu, ewentualne stwierdzenie jego nieważności przez Trybunał w żadnym razie nie mogłoby stanowić podstawy do złożenia skargi o stwierdzenie odpowiedzialności Unii ze względu na niespełnienie przesłanki dotyczącej istnienia wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej.
- 32 Wreszcie Rada, powołując się na wyrok z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja (C-239/12 P, EU:C:2013:331, pkt 70–74), podkreśla, że sporny system nie miałby wpływu na reputację Banku Mellat, ponieważ w przeciwieństwie do indywidualnych środków ograniczających dotyczył on wszystkich irańskich instytucji finansowych w jednakowy sposób.

- 33 W związku z tym system ten nie jest równoznaczny ze stwierdzeniem, że skarżący lub inne zainteresowane irańskie banki i instytucje finansowe wspierały działania Islamskiej Republiki Iranu w zakresie rozprzestrzeniania broni jądrowej. Otóż, jak wynika z pkt 171–173 zaskarżonego wyroku, wspomniany system był uzasadniony koniecznością przeciwdziałania ryzyku wykorzystania irańskich banków i instytucji finansowych, nawet wbrew ich woli, do wspierania tych działań.
- 34 Komisja ma wątpliwości co do istnienia jakiegokolwiek interesu prawnego skarżącego w chwili wniesienia niniejszego odwołania.
- 35 Przez cały bowiem okres, w którym Bank Mellat podlegał spornemu systemowi, podlegał on również bardziej restrykcyjnym indywidualnym środkom ograniczającym, co oznacza, jak wynika z pkt 75 zaskarżonego wyroku, że przyjęcie spornego systemu nie miałyby w istocie natychmiastowego wpływu na jego sytuację. W konsekwencji stwierdzenie nieważności spornego systemu nie miałyby żadnego konkretnego wpływu na sytuację Banku Mellat.
- 36 Ponadto skarżący nie wykazał, że zarzucana przez niego niezgodność z prawem może powtórzyć się w przyszłości, niezależnie od okoliczności sprawy, której dotyczy złożona przez niego skarga, skutkiem czego zasada wyrażona w wyroku z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja (C-362/05 P, EU:C:2007:322), nie znajduje zastosowania.
- 37 Komisja podnosi też, że odwołanie nie może doprowadzić do przyznania skarżącemu odszkodowania wykraczającego poza to, które otrzymał już na mocy wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Rada/Bank Mellat (C-176/13 P, EU:C:2016:96), mając na względzie bardziej restrykcyjny charakter indywidualnych środków ograniczających, których dotyczył tamten wyrok. Bankowi Mellat trudno byłoby wykazać, że sporny system spowodował, iż doznał on uszczerbku na reputacji w okresie, w którym był on także przedmiotem indywidualnych środków ograniczających.
- 38 Bank Mellat twierdzi, że nadal posiada interes prawny w zaskarżeniu spornego systemu, gdyż stwierdzenie nieważności wspomnianego systemu byłoby dla niego korzystne.
- 39 Przede wszystkim Bank Mellat, powołując się w drodze analogii na wyrok z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja, C-362/05 P, EU:C:2007:322, pkt 50–60), podnosi, że należy zapobiec możliwości ponownego wprowadzenia przez Radę przedmiotowych sankcji lub przyjęciu podobnego niezgodnego z prawem aktu w przyszłości, w danym wypadku gdyby zgodzono się przywrócić te sankcje zanim zostaną one ostatecznie uchylone w dniu 20 października 2023 r., na co zezwala wspólny kompleksowy plan działania w sytuacji gdyby Islamska Republika Iranu nie przestrzegała określonych warunków.
- 40 Następnie unieważnienie embarga finansowego mogłoby stanowić podstawę skargi o odszkodowanie.
- 41 Ponadto okoliczność, że dany akt został uchylony lub wygasł, nie pozbawia skarżącego interesu prawnego do wykazania jego niezgodności z prawem, gdyż jego uchylenie lub wygaśnięcie nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem jego nieważności.
- 42 Wreszcie sporny system negatywnie wpłynął na reputację Banku Mellat, zaś stwierdzenie jego nieważności stanowiłoby formę naprawienia doznanej przez Bank Mellat krzywdy, ponieważ twierdzenia Rady, zgodnie z którymi banki irańskie, w tym również Bank Mellat, który jest jednym z największych banków w Iranie, są zaangażowane we wspieranie rozprzestrzeniania broni jądrowej, są szczególnie szkodliwe, zwłaszcza dla tego banku, gdyż zdołał on już wykazać, w ramach postępowania o stwierdzenie nieważności indywidualnych środków ograniczających, które zostały na niego nałożone, że nie wspiera on rozprzestrzeniania broni jądrowej.

Ocena Trybunału

- 43 Rada, popierana w tym względzie przez Komisję, podnosi zasadniczo, że wraz z uchyceniem spornego systemu ze skutkiem od dnia 16 stycznia 2016 r., które to uchycenie miało na celu realizację wspólnego kompleksowego planu działania, Bank Mellat utracił interes prawny w jego zaskarżeniu.
- 44 Należy w tym względzie przypomnieć, że przed Sądem Rada podniosła, iż w chwili wniesienia skargi Bank Mellat nie miał interesu prawnego w podważeniu zgodności z prawem art. 1 pkt 15 spornego rozporządzenia, ponieważ był on już objęty indywidualnymi środkami w postaci zamrożenia jego środków finansowych i aktywów.
- 45 W pkt 74–77 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut niedopuszczalności, stwierdzając, co następuje:
- „74 W niniejszym przypadku w momencie wnoszenia skargi [Bank Mellat] [był] objęty środkami indywidualnymi [...] związanymi z [jego] domniemanym udziałem w rozprzestrzenianiu broni jądrowej. O ile bowiem te środki ograniczające zostały uchylone [wyrokiem z dnia 29 stycznia 2013 r., Bank Mellat/Rada (T-496/10, EU:T:2013:39)], o tyle skuteczność tego uchycenia była – na mocy art. 60 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – zawieszona do momentu wydania orzeczenia w postępowaniu odwoławczym.
- 75 W konsekwencji z pewnością przyjęcie spornego systemu nie miało natychmiastowego rzeczywistego wpływu na sytuację skarżącej, ponieważ przyjęte wcześniej przez skarżącą indywidualne środki ograniczające przewidywały surowsze ograniczenia. [...]
- 76 Jednak należy stwierdzić, że sporny system, jako taki, ma zastosowanie względem wszystkich instytucji finansowych z siedzibą w Iranie, a tym samym także względem [Banku Mellat]. Stwierdzenie to oznacza w szczególności, że kiedy – później – stwierdzenie środków ograniczających przyjętych względem [Banku Mellat] stało się skuteczne, w następstwie [wydania wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Rada/Bank Mellat (C-176/13 P, EU:C:2016:96)], [Bank Mellat] został skutecznie objęty wspomnianym systemem, wraz z wszystkimi wynikającymi z niego ograniczeniami, z mocy prawa, bez konieczności wydania jakiegokolwiek dodatkowego aktu prawnego.
- 77 W takich okolicznościach stwierdzenie w niniejszej sprawie braku interesu prawnego [Banku Mellat] w podważeniu art. 1 pkt 15 [spornego systemu] prowadziłoby do naruszenia prawa [skarżącego] do skutecznej ochrony sądowej, ponieważ – po ewentualnym ostatecznym zniknięciu przyjętych względem niej indywidualnych środków ograniczających – [podlegałby on] spornemu systemowi, ale z powodu upływu terminu do wniesienia skargi nie [miałby] prawa żądania stwierdzenia nieważności art. 1 pkt 15 [spornego] rozporządzenia”.
- 46 Tymczasem stwierdzenie figurujące w pkt 76 zdanie drugie zaskarżonego wyroku jest oczywiście nieprawidłowe, gdyż z dniem 18 lutego 2016 r., z którym to dniem nabrało skutku stwierdzenie nieważności indywidualnych środków ograniczających mających zastosowanie do Banku Mellat, wskutek wydania wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Rada/Bank Mellat (C-176/13 P, EU:C:2016:96), gdyż nie był on „skutecznie i z mocy prawa poddany spornemu systemowi”, gdyż system ten został uchylony już z dniem 16 stycznia 2016 r.
- 47 W konsekwencji, wbrew twierdzeniom zawartym w pkt 77 zaskarżonego wyroku, nie można utrzymywać, iż Bank Mellat zachował interes prawny w zaskarżeniu spornego systemu ze względu na to, że powinien on mieć możliwość wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności, ponieważ ów system zaczął obowiązywać względem niego od dnia 18 lutego 2016 r.

- 48 Ponieważ uchylenie spornego systemu miało miejsce przed wydaniem zaskarżonego wyroku, powstaje pytanie, czy okoliczność ta spowodowała ustanie interesu prawnego Banku Mellat we wniesieniu skargi o stwierdzenie nieważności tego systemu.
- 49 Ponieważ kwestia umorzenia postępowania ze względu na utratę interesu prawnego może – zgodnie z art. 131 regulaminu postępowania przed Sądem oraz art. 149 regulaminu postępowania przed Trybunałem, zostać przez sądy Unii podniesiona z urzędu, Trybunał może w ramach niniejszego odwołania zbadać, w danym wypadku z urzędu, to, czy owo uchylenie spowodowało utratę przez Bank Mellat interesu prawnego w prowadzeniu postępowania przed Sądem (zob. analogicznie wyroki: z dnia 23 kwietnia 2009 r., Sahlstedt i in./Komisja, C-362/06 P, EU:C:2009:243, pkt 22; a także z dnia 27 lutego 2014 r., Stichting Woonpunt i in./Komisja, C-132/12 P, EU:C:2014:100, pkt 45).
- 50 W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, biorąc pod uwagę przedmiot skargi, skarżący musi mieć interes prawny na etapie wniesienia skargi, i to pod rygorem odrzucenia skargi jako niedopuszczalnej. Zarówno przedmiot sporu, jak i interes prawny muszą istnieć, pod rygorem umorzenia postępowania, do momentu wydania orzeczenia sądowego, co oznacza, że skarga powinna w efekcie móc doprowadzić do poprawy sytuacji skarżącego (wyroki: z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja, C-239/12 P, EU:C:2013:331, pkt 61; a także z dnia 9 listopada 2017 r., HX/Rada, C-423/16 P, EU:C:2017:848, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 W tym kontekście należy przede wszystkim zbadać, czy wnioski płynące z wyroku z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja (C-239/12 P, EU:C:2013:331), odnoszą się również do środków takich jak te nałożone przez sporny system.
- 52 Sprawa, w której zapadł tamten wyrok, dotyczyła zasadniczo kwestii, czy skarżący nadal miał interes prawny w żądaniu stwierdzenia nieważności rozporządzenia, na mocy którego jego nazwisko zostało umieszczone w wykazie osób i podmiotów podejrzewanych o związki z organizacją terrorystyczną i podlegających z tego tytułu zamrożeniu wszystkich środków finansowych i aktywów, jeżeli decyzja o umieszczeniu w wykazie została uchylona na podstawie rozporządzenia przyjętego po wniesieniu skargi do Sądu przeciwko pierwszemu z tych rozporządzeń.
- 53 W tym względzie Trybunał orzekł, że skarżący nadal miał interes prawny, gdyż umieszczenie jego nazwiska w rzeczonym wykazie na mocy spornego aktu wyrządziło mu niewątpliwą krzywdę, związaną z naruszeniem jego reputacji spowodowanym „potępieniem i nieufnością, które towarzyszą publicznemu wskazaniu osób jako związanych z organizacją terrorystyczną” i że ewentualne stwierdzenie nieważności tego aktu mogło przysporzyć mu korzyść, tj. możliwość przywrócenia dobrego imienia, a zatem pewnej formy naprawienia doznanej przez niego krzywdy.
- 54 Tymczasem wnioski płynące z wyroku z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja (C-239/12 P, EU:C:2013:331), nie znajdują przeniesienia na grunt sektorowych środków ograniczających, takich jak te nałożone przez sporny system.
- 55 W istocie takie sektorowe środki ograniczające, które zasadniczo mają zastosowanie do wszystkich banków i instytucji finansowych Islamskiej Republiki Iranu mają zupełnie inny charakter od indywidualnych środków w postaci zamrożenia funduszy i aktywów rozpatrywanych w sprawie, w której wydano ten ostatni wyrok.
- 56 W tym względzie należy przypomnieć, że adresatami środków ograniczających o charakterze generalnym, takich jak środki sektorowe rozpatrywane w niniejszej sprawie, nie są konkretne osoby fizyczne lub prawne, gdyż ich zakres zastosowania jest określony poprzez odniesienie do obiektywnych kryteriów (zob. podobnie wyrok z dnia 28 marca 2017 r., Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, pkt 97).

- 57 W niniejszym przypadku środki ograniczające przewidziane w ramach spornego systemu prowadzą się głównie do zakazu transakcji między unijnymi a irańskimi bankami i instytucjami finansowymi, o ile dane państwo członkowskie nie udzielił uprzednio zezwolenia, aby nie dopuścić, nawet wbrew woli owych banków i instytucji finansowych, do przekazywania aktywów lub zasobów finansowych lub innych aktywów lub zasobów, które mogłyby wspomagać działalność Iranu z zakresu energii jądrowej mającą zastosowanie w rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia lub w opracowywaniu systemów przenoszenia broni jądrowej.
- 58 Tymczasem okoliczność, że sektorowe środki ograniczające rozpatrywane w niniejszej sprawie mogły wpłynąć na działania banku lub instytucji finansowej, takich jak Bank Mellat, nie oznacza, co również podkreślił rzecznik generalny w pkt 41 opinii, że owe środki stanowią sankcję za konkretne zachowanie tego podmiotu, gdyż owe środki o charakterze ogólnym znajdują zastosowanie niezależnie od jego ewentualnego udziału w rozprzestrzenianiu irańskiej broni jądrowej.
- 59 Stąd w przeciwieństwie do środków ograniczających o charakterze indywidualnym nie można twierdzić, że środki ograniczające o charakterze ogólnym rozpatrywane w niniejszej sprawie mogą wyrządzić, po stronie konkretnego podmiotu gospodarczego, niewątpliwą krzywdę w związku z naruszeniem jego reputacji, porównywalną z krzywdą spowodowaną potępieniem i nieufnością, które towarzyszą publicznemu wskazaniu danych osób jako związanych przykładowo z organizacją terrorystyczną (zob. podobnie wyrok z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja, C-239/12 P, EU:C:2013:331, pkt 70) lub że ewentualne stwierdzenie nieważności takich środków mogłoby przysporzyć korzyści Bankowi Mellat w postaci przywrócenia dobrego imienia i tym samym stanowić pewną formę naprawienia takiej krzywdy.
- 60 Co się tyczy ponadto wpływu, jaki środki ograniczające przewidziane przez sporny system mogą mieć na niektóre prawa i wolności, na które mogą ewentualnie powoływać się zainteresowane banki i instytucje finansowe w zakresie, w jakim te środki mogą w szczególności wpływać negatywnie na zawarcie pewnej liczby transakcji finansowych, należy przypomnieć, jak Trybunał wielokrotnie orzekł, że środki ograniczające z definicji zawierają negatywne skutki zwłaszcza dla praw własności i swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej, wyrządzając tym samym szkodę podmiotom, które nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za sytuację, która doprowadziła do przyjęcia sankcji (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 lipca 1996 r., Bosphorus, C-84/95, EU:C:1996:312, pkt 22; z dnia 28 marca 2017 r., Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, pkt 149).
- 61 Tymczasem, nawet zakładając istnienie podlegającej naprawieniu szkody, należy stwierdzić, jak słusznie wskazał Sąd w pkt 75 zaskarżonego wyroku, że przyjęcie spornego systemu nie miało konkretnego i rzeczywistego wpływu na Bank Mellat, ponieważ indywidualne środki ograniczające, którym podlegał podczas całego okresu obowiązywania spornego systemu, przewidywały surowsze ograniczenia. Tak więc w zakresie, w jakim te ostatnie obejmowały ogólne zamrożenie jej środków finansowych i aktywów, Bank Mellat nie może w każdym razie dokonać żadnej transakcji finansowej zakazanej przez środki sektorowe przewidziane przez sporny system.
- 62 W konsekwencji po uchyleniu spornego systemu w dniu 16 stycznia 2016 r. jako część realizacji wspólnego kompleksowego planu działania uchylenie spornego systemu przez sądy Unii nie może przysporzyć korzyści Bankowi Mellat, która uzasadniałaby zachowanie przez niego interesu prawnego do jego zaskarżenia.
- 63 Wniosku tego nie podważa argument Banku Mellat, zgodnie z którym zachowanie jego interesu prawnego mogłoby wynikać z zasady ustanowionej przez Trybunał w wyroku z dnia 7 czerwca 2007 r., Wunenburger/Komisja (C-362/05 P, EU:C:2007:322), ponieważ należy zapobiec możliwości przyjęcia przez Radę nowych środków ograniczających, takich jak sporny system, które Bank Mellat postrzega jako niezgodne z prawem, w przypadku gdyby Islamska Republika Iranu nie przestrzegała warunków nałożonych na nią na mocy wspólnego kompleksowego planu działania.

- 64 W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że w niektórych okolicznościach skarżący może zachować interes w żądaniu stwierdzenia nieważności aktu uchylonego w toku postępowania w celu spowodowania, by podmiot, który wydał zaskarżony akt, wprowadził w przyszłości odpowiednie zmiany i w ten sposób zapobiegł powtórzeniu się niezgodności z prawem, którą według zarzutów obarczony jest zaskarżony akt (wyrok z dnia 28 maja 2013 r., Abdulrahim/Rada i Komisja, C-239/12 P, EU:C:2013:331, pkt 63).
- 65 Jednakże wskazane powyżej przypadki zastosowania owej zasady orzeczniczej muszą, jak trafnie zauważył rzecznik generalny w pkt 44 opinii, ograniczać się do sytuacji, w których skarżący wykaże w sposób konkretny i precyzyjny istnienie ryzyka powtórzenia się zarzucanej niezgodności z prawem.
- 66 Tymczasem Bank Mellat ogranicza się do stwierdzenia w sposób ogólny, że takie ryzyko istnieje, nie precyzując dokładnie, na czym opiera swoje przekonanie, że owo ryzyko się ziści.
- 67 O ile bowiem nie można ostatecznie wykluczyć ponownego przyjęcia środków ograniczających wobec Islamskiej Republiki Iranu, jak twierdził Bank Mellat, o tyle w takim wypadku mielibyśmy do czynienia z nową sytuacją, która w danym wypadku spowodowałaby przyjęcie środków ograniczających w formie albo środków podobnych do tych, jakie ustanawia sporny system, albo środków o innym charakterze. Niemniej jednak nawet gdyby założyć, że sporny system jest niezgodny z prawem, co nie zostało potwierdzone przez Trybunał, samo założenie, że zarzucana niezgodność z prawem powtórzy się poprzez przyjęcie w przyszłości środków ograniczających podobnych do tego systemu, nie wystarcza do wykazania, zwłaszcza biorąc pod uwagę znaczną swobodę, którą dysponuje Rada przy określaniu przedmiotu środków ograniczających (wyrok z dnia 28 marca 2017 r., Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, pkt 88), wystarczająco precyzyjne i konkretne ryzyko takiego powtórzenia się, by Bank Mellat mógł zachować interes prawny w niniejszej sprawie.
- 68 Wynika stąd, że w świetle zasad określonych w orzecznictwie, przypomnianych w pkt 50 niniejszego wyroku, Sąd powinien umorzyć postępowanie w przedmiocie skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej przez Bank Mellat w odniesieniu do spornego systemu, ponieważ w trakcie postępowania sądowego i przed wydaniem zaskarżonego wyroku Bank Mellat utracił wszelki interes prawny w jego zaskarżeniu. W następstwie bowiem jego uchylecia ze skutkiem w dniu 16 stycznia 2016 r. w świetle ustaleń poczynionych w pkt 51–67 niniejszego wyroku, odwołanie to nie mogło poprzez swój wynik przysporzyć mu korzyści.
- 69 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, zaskarżony wyrok należy uchylić.

W przedmiocie skargi przed Sądem

- 70 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przypadku uchylecia orzeczenia Sądu Trybunał może wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala. Tak jest w niniejszej sprawie.
- 71 Ponieważ zaskarżony wyrok należy uchylić z powodu braku dalszego istnienia interesu prawnego Banku Mellat do występowania jako strona skarżąca przed Sądem, należy stwierdzić, że nie ma potrzeby, by Trybunał wypowiedział się w przedmiocie skargi wniesionej przez Bank Mellat do Sądu.

W przedmiocie kosztów

- 72 Zgodnie z art. 142 regulaminu postępowania przed Trybunałem, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, w przypadku umorzenia postępowania Trybunał rozstrzyga o kosztach według uznania.

- 73 Ponieważ zaskarżony wyrok został uchylony, lecz Bank Mellat utracił interes prawny do występowania jako strona skarżąca przed Sądem, należy postanowić, że Bank Mellat i Rada powinny ponieść własne koszty zarówno w związku z postępowaniem odwoławczym, jak i postępowaniem w pierwszej instancji.
- 74 Na podstawie art. 184 § 4 regulaminu postępowania Trybunał może zdecydować, że interwenient w pierwszej instancji, który brał udział w postępowaniu przed Trybunałem na etapie pisemnym lub ustnym, pokryje własne koszty.
- 75 W związku z tym Zjednoczone Królestwo i Komisja pokrywają własne koszty.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Wyrok Sądu Unii Europejskiej z dnia 2 czerwca 2016 r., Bank Mellat/Rada (T-160/13, EU:T:2016:331) zostaje uchylony.**
- 2) **Postępowanie w sprawie skargi Banku Mellat zarejestrowanej pod numerem T-160/13, zmierzającej do stwierdzenia nieważności art. 1 pkt 15 rozporządzenia Rady (UE) nr 1263/2012 z dnia 21 grudnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 267/2012 w sprawie środków ograniczających wobec Iranu albo wspomnianego przepisu w zakresie, w jakim nie przewiduje on wyjątku mającego zastosowanie do przypadku Banku Mellat, jak również w sprawie żądania stwierdzenia przez Sąd Unii Europejskiej, że art. 1 pkt 6 decyzji Rady 2012/635/WPZiB z dnia 15 października 2012 r. dotyczącej zmiany decyzji 2010/413/WPZiB w sprawie środków ograniczających wobec Iranu, nie znajduje do niego zastosowania, należy umorzyć.**
- 3) **Bank Mellat i Rada Unii Europejskiej ponoszą własne koszty, zarówno w związku z postępowaniem odwoławczym, jak i postępowaniem w pierwszej instancji.**
- 4) **Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Komisja Europejska pokrywają własne koszty.**

Podpisy

i — Słowa kluczowe oraz pkt 1 sentencji były przedmiotem zmian o charakterze językowym, po pierwotnym umieszczeniu na stronie internetowej.